Ч. 30. (10705). Львів, середа 10. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. — Конто почт. щад. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—1 в г. передпол. „Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл., Англії [illegible] 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. — Ціна одного примірника 20 сот.

За український університет.

Нагле внесення посла Сергія Хруцького і тов. у справі невиконання постанов ст. 24. і ст. 26. уст. 2. рамового закону з дня 26. вересня 1922. р. Дн. Зак. П. Д. ч. 90. поз. 829 про заснування українського університету.

Закон з дня 26. вересня 1922 р. Дн. Зак. П. Д. ч. 90. поз. 829 про основи загального воєвідського самоврядування, зокрема воєвідства львівського, тернопільського і станиславівського, в 24-ій ст. постановляє:

„Сойм річипосполитої польської ухвалить утворення руського університету і запевнить йому потрібні фінансові засоби зі скарбу держави. Цей університет, зорганізований автономно, згідно з приписами, які відповідають академічним школам, підлягатиме безпосередньо міністрові віроісповідань і публичної освіти“.

А на основі 26-ої ст. закону має уряд найпізніше в два роки після оголошення цього закону приступити до заснування українського університету. Тому, що на основі 28-ої ст. закон цей набирає обовязуючої сили з днем оголошення, а оголошено його 25. жовтня 1922 р. — речинець, до якого уряд був обовязаний „приступити до заснування руського університету“, минув з днем 25. жовтня 1924. Цього обовязку уряд не виконав. Інтерпретуючи значіння слів „приступити до заснування“, треба мати на увазі, що законодавець бажав, очевидно, застерегти, що найпізніше в дволітньому речинці повинен бути виконаний адміністраційний акт, що вів би вже безпосередньо до заснування університету. Вказує на це вже угрупування постанов закону, котрий наперед у 24-ій ст. говорить про ухвалу сойму заснувати університет і запевнити йому фінансові засоби, а опісля в 28-ій ст. про акцію уряду. Цей порядок є згідний з приписами, що нормують обсяг ділання законодатної влади й уряду. Заснування українського університету не лежить в обсягу ділання уряду. Український університет на основі 24-ої ст. має бути зорганізований автономно, згідно з приписами, відповідаючими академічним школам, а 4-а ст. закону з 13. липня 1920 про академічні школи постановляє, що заснування академічної школи вимагає законодатного акту, ухваленого на внесення уряду. Перед ухваленням такого закону уряд взагалі не має права „приступити до заснування“ університету. З цього виходить, що під приступленням до заснування можна розуміти тільки такий акт уряду, який наступить після ухвалення соймом чи то сенатом дотичного закону. Як би мало бути инакше, треба би думати, що сойм, ухвалюючи закон з 26. вересня 1922, не рахувався з обсягом ділання уряду, чи радше, що звязав уряд речинцем, якого він без волі сойму чи сенату не в силі додержати. Такий здогад є недопустимий, тому припису 26-ої ст. не можна пояснити инакше, як тільки в тому дусі, що **закон наложив на уряд обовязок предложити соймові дотичні проєкти так вчасно**, щоб після переведення соймом чи сенатом потрібних ухвали уряд мав змогу додержати речинця, означеного в 26-ій статті.

Справжні заступники українського громадянства зробили все, що було можливе й потрібне, аби пригадати урядові цей обовязок у свойому часі. Найповажніші українські наукові й культурні інституції, як також найвизначніші представники української суспільности внесли ще дня 30. червня 1923 до сойму, сенату й дотичних міністрів меморіял, в якому, покликуючись на постанови закону, домагалися заснування українського університету у Львові. Ці петиції спочивають досі неполагоджені в архівах сойму, сенату або дотичних міністерств, **хоч Український Клюб при дискусіях над бужетом міністра публичної освіти звертав багато разів увагу сойму, сенату й уряду на недодержання урядом означеного законом речинця і навіть ставив у цій справі окремі внесення.**

Крім цього з метою влекшити акцію урядові і приготовити заснування державного українського університету згадані попередньо інституції й українські особистости вже передше вирішили заснувати тимчасом приватний український університет у Львові і предложили відповідним адміністраційним властям проєкт статуту товариства, якого завданням мало бути заснування на основах постанов закону з дня 13. липня 1920 р. про академічні школи приватного українського університету у Львові. Одначе адміністраційні власти заборонили заснувати таке товариство. Рекурсу внесеного проти цієї заборони в серпні 1923 р. до міністерства внутрішних справ, не полагоджено, хоч минуло півтретя року. Ця проволока, просто недопустима в правовій державі, доказує, що уряд є рішений за всяку ціну перешкодити повстанню українського університету, коли не хоче допустити навіть до заснування товариства для утворення приватного університету.

Замість піти шляхом права і предложити соймові льояльно проєкт закону про заснування українського університету, до чого уряд по думці закону з дня 26. вересня 1922 р. є обовязаний, уряд уживає засобів, що не ведуть зовсім до мети і можуть справу тільки загальмувати. Вже осеню 1924 р. започаткував уряд зовсім без цілі й потреби якісь загадкові переговори польських професорів з українськими ученими, а теперішній міністр віроісповідань і публичної освіти, йдучи тим слідом, замість внести урядовий проєкт закону про заснування українського університету, покликав до життя організаційну комісію Руського інституту в Кракові — нібито з метою приготовити заснування українського університету. Одначе переговори з професорами польських державних університетів чи то з українськими ученими не підпадають під поняття тих чинностей, які має на думці 28-а стаття закону з дня 26. вересня 1922 р., а мають за те на меті заснування університету знівечити. Справа ясна, що п. міністр Станислав Грабський пробує таким робом ввести в блуд опінію світа, викликуючи оману, що щось у цій справі робиться. **Фактично скликання організаційної комісії не посуває справи наперед і є найзвичайнішим обструкційним маневром для проволоки в легіслятивній акції**, бо — очевидна річ — уряд має змогу наради цієї комісії протягати в нескінченість, а рівночасно непокінченням нарад пояснити проволоку в предложенні законодатним тілам дотичного законопроєкту.

Ця ясно обструкційна тактика уряду і яскраве легковаження постанов закону примушують Український Клюб взяти в цій справі ініціятиву у формі наглого внесення.

Невиконання закону з дня 26. вересня 1922 р. є запереченням ідеї правопорядку і свідчить про невиконання Польщею міжнародніх зобовязань, бо цілий цей закон взагалі, а постанови про заснування українського університету, зокрема мають характер міжнародього зобовязання польської держави. Гільки маючи на увазі істнування цього закону рішила Рада Амбасадорів про прилучення Східної Галичини до польської держави. З огляду на невиконання закону виявилося, що його ухвалення мало служити лише засобом для видання рішення Ради Амбасадорів.

Сім міліонів українського населення в державі не має свого культурного огнища, яким для кожного народу є його академічні школи. Істнуючі в Польщі польські академічні школи служать виключно для потреб польської науки.

Заснування українського університету у Львові є теж вимогою справедливости тому, бо львівський університет, званий давніще університетом Франца І., був на ділі утраквістичним університетом. На ньому був цілий ряд катедр з українською викладовою мовою, а іменно: 3 катедри на теольогічному виділі, 3 на правничому і 3 на фільософічному, а студенти української народности користали з прав української мови.

По повстанні польської держави фактичний стан змінився. Університет ім. Франца І. одержав назву Яна Казимира і на ньому припинено виклади в українській мові, хоч формально професорів української народности не усунено. Більше двох тисяч української молоді позбавлено власного культурного огнища, а з огляду на трудності в приниманні її на польські університети, виїзджає вона на студії за границю. Такий стан справи на глум законові і принятим Польщею міжнароднім зобовязанням не може бути довше толерований і тому підписані вносять.

Високий Сойм зволить ухвалити долучений законопроєкт.

По широкому світі.

У Лізі Націй першими делегатами Німеччини будуть міністр зак. справ Штреземан і нім. амбасадор у Парижі Геш.

Виїзд австр. канцлєра Зайпеля до Берліна, не має, як упевняє австрійська преса, політичного значіння.

Визнання СРСР. Чехословаччиною оголосять офіціяльно в найблищих днях.

Мусоліні, по англійським звісткам, посварився з головним секретарем фашистівської партії Фаріначчім, що належить до лівого крила партії.

Анґльо-італійський союз викликав у Франції схвилювання. У ньому добачують замах на французькі інтереси в кольоніях.

Італія погрожує устами Мусоліні ого в парляменті, у відповіді на бойкот італійських товарів у Німеччині — так: „Італія не тільки ніколи не здійме свого прапору застромленого на Бреннері, але коли треба буде, то понесе цей прапор далеко дальше“.

Red. czas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 57/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo“ Nr. 25 (10.696) z dnia 4. lutego 1926. roku pod tytułami: 1) „Na bolowanom grunti“ a) między słowami: ideologija... a słowami: Zaczy kapitulacja, b) między słowami: St. Grabskyj... a słowami: wprost „wyderkujecia“, c) między słowami: prematytacyjnej... a słowami: ... Grabskyj, d) między słowami: na ... a słowami: Cej samij rimnej, e) między słowami: upoczynki naklij... a słowami: [illegible] 2) „Partbyjni uniwersytetskoji sprawy w oswitlenni p. Wasylczuka“ a) między słowami: organizacyjnych funkcij... a słowami: Tomu dia, b) od słów: partij... do końca tego artykułu zawiera znamiona za 1) a) c) występku z § 300 ustawy karnej za 1) d) e) i ad 2) znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej ad 2) uznał dokonaną w dniu 3. lutego 1926. r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. p. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 5. lutego 1926. r. Hawel.

Red. czas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 63/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo“ Nr. 26 (10.697) z dnia 5. lutego 1926 roku pod tytułem: „Za ukrajinsku zemlu“ na stronie 2 zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) uk., uznał dokonaną 4. lutego 1926. roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. r. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 5. lutego 1926. r. Hawel.

ві значно вище, як перед війною і сильно причиняється до поширення кооперативної організації, що в тернопільськім районі має вже около 60 кооператив (здебільша ще дуже слабоньких), згуртованих в Подільськім Союзі кооператив. Число членів філії виносило 234 дійсних членів товариства „Просвіта“, з чого з Тернополя 113, а з повіту 121; селян було 83, міщан-рільників 20, держ. урядовців 55, нар. учителів(льок) 25, священиків 35, адвокатів 6, канд. адвок. 4, приватних урядовців 10, лікарів 2, купців і промисловців 13, тернопільських жінок 13, інженір 1, студентів 3, инших 5, кооператив 12. З читалень „Просвіти“ було членами тов. „Просвіти“ 49 — себто як 30 читалень в повіті не почувалося до обовязку належати до свого матірнього товариства. Це дуконечно повинна устати і вділ повинен подбати, щоби всі читальні без винятку стали дійсними членами „Просвіти“, а крім цього притягнути й читальняних виділових, бо тов. „Просвіта“ сповнить своє завдання щойно тоді в цілій повноті, коли число дійсних членів буде виносити щонайменше десятки тисяч.

При філії істнує велика — як на провінціональні відносини — бібліотека з 2515 книжок, з якої загал, на жаль, мало користає. Є також дві манґрівні читальняні бібліотеки по 50 книжок, які що кілька місяців переноситься з читальні до читальні. Філія має два власні поверхові будинки і два партерові — більшість убікацій займає ще досі військо. На реальности тяжить ще довг (решта ціни куна) в сумі кільканацять тисяч золотих. При філії є читальняна секція з 17 членами, котрі на протязі 1925 року їздили сімдесять три рази до читалень на село з відчитами й люстрац'ями. Є також сталий урядуючий урядовець, що на місці злюстрував уже значне число читалень. В р. 1925 було 1024 писем. Канцелярія коштувала в р. 1925 квоту 2061·32 зол. Концерти філія уладила три — Шевченка, Драгоманова і свято „Просвіти“. На фонд „Учітесь“ зібрано 294 зол. на дар „Просвіти“ 452·90 зол. В повіті відбулося 7 концертів просвітних. Над звітом розвинулася дуже оживлена дискусія. Між иншими промовляли професор Іван Галущинський про справу бібліотек, п. Андрій Кунько з Чернилева Руського про здичіння доростаючого покоління і про потребу протиділання, адвокат д-р Степан Баран про план освітньої роботи в повіті, про кружки самоосвіти і про потребу втягнення до освітньої організації сільського жіноцтва, п. Ол. Гладишовський з Купчинець про діяльність читальні в Купчинцях, о. Корінець про загальну освіту, п. Блашкевичева з Денисова про жіночу освітню організацію, д-р Заплітний і багато инших. Головою філії вибрано проф. Ів. Брикович і полишено старий виділ майже в цілости.

Слідство в справі убивства провокатора Королюка ще не укінчене. Справжні убивники Роман Міхенко і Євстахій Герман втікли за Збруч і повідомили про це поліцію. Під замітом співучасти арештовано Леоніда Міхенка (фармацевта) і його молодшого брата Богдана та Володимира Гладкого з Троянівки коло Козівчинець. Досі переслухано в цій справі понад 200 свідків. Обороною всіх трьох арештованих підняся адвокат д-р Ст. Баран, але мабуть розправи вже тепер не буде, хіба як в травні ц. р. перед весняною каденцією суддів присяжних в Тернополі.

З театру.

(„Вертеп наших днів“).

Друга вистава „Вертепу наших днів“ мала не менший успіх, як перша. Це доказ, що не тільки наша публика спрагнена обнови нашої сцени, але й що новий, оригінальний тип театру викликає загальне зацікавлення. Деякі технічні недостачі, які можна було запримітити підчас премієри, щезли. І режісерія вправніша і текст програми виправлений та доповнений. Остання сцена з Цапкою і дефіляда ляльок викликали постійний регіт на салі.

Навіть живіще темпо причинилось до оживлення авдиторії, хоча вона не могла нарікати, що нудьгує. Загальне враження таке, що надмір сміху ослаблював увагу тих, які хотіли би сміятись без упину, а ставали від сміху розсіяними. Можливе, що з тої причини перша частина „Вертепу“ видається більшости слухачів найкраще викінченою. А може поважним громадянам не й шкоє реготатись на весь голос тоді, як з инших поважних їхній мак громадян сміються на сцені... Одначе, не можна сказати, щоби сміх я над тим сильніше при таких „далеких“ дієвих особах, як „Три царі“, целибс або жінка з вищою освітою.

Кульмінаційним пунктом вечора був знову виступ цього достойника, всім відомого, якого голос наслідував за сценою невідомий артист так майстерно, що неодин на салі був пересвідчений, що не він сам промовляє у власній особі. Підчас першої вистави цю сензаційну слухову ілюзію могли слухачі розсіяти тим, що бачили згаданого достойника на салі, між собою.

Ті, що були на аналогічнім вертепі у польськім „Семафорі“, стверджують згідно, що „Вертеп наших днів“ у гуморі та інвекції не тільки не лишається позаду того, але що його випереджує. Не слід забувати, що Саля Музичного Інституту не дуже надається на такий інтимний театр, бо є замала і привітна. Музичний достойник та хор, нема сумніву, стоять багато вище, як у польськім театрику, який у цій царині мусить завсіди робити великі зусилля, щоби дорівняти нашим музикальним вертепам, які при помочі кількох навіть звичайних голосів уміють скласти прегарний дострій.

На битком набитій салі можна було доглянути знову чимало наших чільних громадян, які прийшли поглянути на своїх двійників у „Вертепі“, або переживати чуткою, що й вони там виступають. Вистава скінчилася вчасно серед розбавленого настрою публики.

Видко, що відновлення старої традиції вертепної драми, що ставала трибуною суспільної сатири — відповідає потребі нашого часу. Але як скрізь, так і тут не могло обійтись без „але“... Передаючи загальне враження авдиторії, не можемо промовчати факту, що автори „Вертепу“ не розділили ударів свого сатиричного батога зовсім рівномірно і по тхнуди ... у своїй концентрації та дальні. Деякі постаті, (як напр. комуніста) вийшли досить блідо у порівнанні з иншими; це торкається в одинаковій мірі поодиноких осіб і політичних партій. Треба би також побажати, щоби режісерія при дальших виставах вигладила деякі технічні недочоти у виконанні ролі, бо на салі глядачі кілька разів запримітили, що за вертепною будкою щось не в порядку... Такі будім то дрібниці псують у деяких моментах найкращий настрій.

Всячина.

З чудес техніки.

Найдорожча залізниця в світі

Це одна залізнича лінія у Мехіко. Шини лежать там на порогах з магонієвого, а декуди і гебанового дерева. Стаційні будинки будовані з білого мармору і камення, що є рудою срібла. Та все те не з люксусу, тільки тому, що згадані матеріяли находилися на місци в таких масах, що примінення їх виходило дешевше спроваджування звичайних „дешевих“ матеріялів з инших околиць. Дивне диво, що мешканці цієї околиці не йдуть за прикладом мужиків в оповіданні Чехова, які роками витягають з шин шрубки: і не крадуть цілих шин, щоби їх перепродати.

Штучні плинні палива.

Скількість засобів комунікації, що послугуються мінеральними оліями, як джерелами енергії, постійно росте. Число автомобілів у світі зросло за останніх 10 літ з двох мільйонів на двацять. Не менше хутко росте і скількість літаків. Також кораблі і залізниці зачинають говити ропними моторами. Тому запотребування мінеральних олій зростає скорше як їх продукція. Наслідком цього вони дорожіють. Вже саме те приневолює людей розглядатися за чимсь, що могло би заступити нафту. Найбільше продумують над тим ті великі народи, що мають її у себе за мало — передовсім Німці. Німецька преса присвячує останніми часами багато місця новій спробі в цьому напрямі зробленій німецьким професором Берґіюсом. Він випрацював методу витворювання плинних палив з товстого камінного вугля. Ця метода досить проста а передовсім економічна, бо витворені нею мінеральні олі варті 3—4 рази стільки, що зужитий при цьому вугіль. А в нас ніхто не в силі придумати навіть простого олію!

Новий паровий котел.

Професор політехніки у Шарльотенбурзі д-р Лефлер, Німець, винайшов новий рід парового кітла зовсім відмінний від дотеперішніх, що витворює пару з тисненням 100 атмосфер, себто 7—10 разів більшим як дотеперішні кітли. В порівнанні з ними котел Лефлера дає 50 проц. ощадности на паливі, а крім цього зменшує небезпеку експльозії. Сподіються, що винахід Лефлера спричинить переворот у будові парових кітлів, а посередно і парових машин. Крім цього причиниться він до подешевлення механічної енергії, що зі свого боку прискорить ще і так вже скорий розвиток промислу та техніки.

Нове примінення літаків.

Літаків зачинають вживати вже і до роблення географічних карт. Для цієї цілі фотографують з літака в леті один за одним шматки даного терену. Знимки ці тамініше „викликають“, а потім оглядають їх парами — завсіди по дві сусідні — в апаратах, що збудовані на подібній основі як дрібні стереоскопи і дозволяють не тільки бачити околицю пластично, але і просто рисувати карту. В порівнанні з дотеперішними методами, ця нова дає змогу працювати не тільки без порівнання скорше, але навіть дещо докладніше.

Розброєння.

У воєнній фльоті Зєдинених Держав заведено недавно підводне судно, що в нутрі возить літака, якого в разі потреби може випускати в повітря.

Морська вода для промислових цілей.

Новозеркські вчені випрацювали методу, що дозволяє промислово добувати з морської води крім кухонної соли ще і инші хемікалії, як бром, йод, бор і магнез. Сподіваються, що ця метода сотворить новий великий промисл, якого значіння буде тим більше, що його основа морська вода не швидко вичерпається.

Бібліоґрафія.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“, орган Краєвого товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові, ч. 2, Річник XI (за місяць лютий 1926 р.), містить отсі статті: 1) Закон про земельну реформу, 2) Виказ маєтків на українських і білоруських землях Польщі, призначених до примусової парцеляції в р. 1926, 3) Охорона праці в рільництві, 4 Як уполезнювати плодозміни у полі? 5) Як обходитися з видком, щоби осягнути як найвищу хосенність з нього? 6) Земельний Банк Гіпотечний, 7) Що може заступити стаєнний гній? 8) Морг, десятина чи гектар, 9) Солити пашу чи не солити? 10) Значіння Центросоюзу в нашому сільському господарстві, 11) Державна рільнича рада (дальший тяг звідомлення делегата Гол. Ради „Сільського Господаря“ із засідань з днів 17. і 18. грудня м. р.), 12) Вісти з „Сільського Господаря“, 13) Господарські ради, а то: Праці в саді в лютім, Поради при весняній обрібці землі, Біліть перед весною ваші стайні, Чи гноїти на весну конюшину і люцерну, Якими бараболями живити товар, Де соняшник росте під вікнами, там щастя в хаті, Як відзвичаїти коня від лихвости, Як поїти коня, Проти кашлю і хрипки, Як розмерзити шиби, Щоби золі не пермокали, Щоби мокрі чоботи докладно висушити, Як позбутися блощиць, Аспірина удержує свіжість цвітів і Як парити січку та полову, 14) Всячина: Не мають грошей, Обмеження вивозу ратичного скота з Польщі, Податки в збіжу ще не ухвалені, Виволозна тарифа на пшеницю, Маємо такі богацтва штучних на олив в краю, яких кількість обрахувати годі, Поміч у вижиленню для безробітних, Закон про земельну реформу в очах представників польських селян, Де найдорожче жити, Десять заповідей матерям, 15) Нові книжки і 16) Від Адміністрації, яка повідомляє, що 2-ге число висилає ще раз всім тим, хто одержав число перше, одначе не одержить вже третого числа за місяць той, хто не надіслав передплати. Крім цього містить це число численні оголошення ріжних торговельних і промислових фірм, які можуть інтересувати рільничий загал. Богатий своїм змістом цей господарський часопис повинен знаходитися в хаті кождого свідомішого рільника і бути для нього в господарстві дорадником і учителем.

✝ Посмертна згадка.

О. Іван Дамаскин Микола Литвинович, архидиякон і декан епископської капітули в Станиславові, декорований хрестом „Pro Ecclesia et Pontifice“, совітник і референт еп. консисторії, совітник епк. суду в супружих і дисциплінарних справах, дієцезіяльний ценсор, б. гімн. катехит, помер в суботу дня 6 ц. м. у 86 році життя і 59 р. священства. — Покійний займав визначне становище в церковній єрархії і був свого часу кандидатом на епископський престол у Станиславові. Як довголітній гімн. катехит і настоятель бурси св. Миколая виховав кілька поколінь нашої молоді, в яку вщіплював основи християнської любови й гуманности та справедливости. Коли свого часу зачалася нагінка в польській бурсі на питомців, що зраджували українські симпатії, він боронив їх, бо для нього були найважніщі в такому випадку релігійно-моральні кваліфікації делінквентів, а не партійно-політичні мотиви. Був загалом людиною наскрізь чесною, прямолінійною і характерною, тому зі смутком у серці згадують його нині зі сотки й тисячі наших громадян, що він помагав їм вийти в люде. В останніх роках свого трудящого, твердого життя мав важкі хвилі: його донька, вдова по ком... мужові, пошла до сояму Кричицькім, померла, стративши на сїм свого старшого сина, щирого Українця. Молодший син, що залишився в живих, зовсім спольщився і навіть служив в польській армії, а не чувши з вами, не хотів зрозуміти никих потреб ні вимог свого старенького діда, що так і жив без опіки й відповідного догляду. В. И. П.

Оповістки.

Український Театр Союза Артистів.

Бурштин: Середа, 10. лютого „Співець свого горя“ пєса О. Димова.

Рогатин: Четвер, 11. лютого „Граф Люксембург“. Пятниця, 12. лютого „Монахи“. Субота, 13. лютого „Співець свого горя“. Неділя, 14. лютого „Анонім“. 1.08 2—2

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітьовича.

Мости великі. Саля „Народнього Дому“.

10.II. „Запорізький скарб“.

Жовква: Саля „Гвязди“.

11.II. „Циганка Аза“.

12.II. „Тьмі нашого життя“.

13.II. „Пан Твардовський“.

14.II. „...“.

15.II. „Чорна Пантера і Білий Медвідь“.

16.II. „Барон Кіммель“.

17.II. „Шаланут“.

18.II. „Маруся Богуславка“.

19.II. „Ніч під Івана Купала“.

20.II. „Казка старого млина“.

21.II. „Майська ніч і концерт“.

1210 3—?

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойка.

Станиславів, саля українського „Сокола“.

Середа 10.II. „Блудна Жінка“.

Четвер 11.II. „Ніч під Івана Купала“.

Єзуполь, саля „Народнього Дому“.

Субота 6.II. „Циганка Аза“.

1181 ?—?

Репертуар Українського Театру А. Залєського в Лодзі. Саля „Фільгармонії“.

Вівторок 9.II. „Кума Марта“.

Середа 10.II. 1) „Запорожець за Дунаєм“. 2) „Вечерниці Нищинського“.

Четвер 11.II. „Катерина“ (опера).

1202 3—?

Дрібні оголошення.

ПИСАРЯ потребує адвокат д-р Ст. Мудрецький в Товстім місті (Гусятин) біля Чорткова. Першенство вміючі на машині. Неприняті до 4 тижнів без відповіди. 11/6 4—?

ХТО знав би про місце побуту дорогенята Михайла О. Гайворонського нехай за винагородою подасть мені його адресу. Лист. до Адм. „Діла“ для Пані К. Г. 1218 1—2

ГОЛУБИ польські висок лети від (руді) одеські, кримські та инші від 36 зол. Ганноверські і данціґські, рівнож високолетні від 20 зол. за пару. За посліплатою. Порторія зол. 5. Вєдзін. Колонтая 21, м. 4. J. Ar. 1219 1—3

НА ДАНЦІНҐІ спеціяльні оплески без ротів і комбінації горсетки поручає робітня парижських горсетів Малгожата, Баторія 31, II. пов. 1220 1—1

ПОШУКУЮ лекції, обсяг школи оборотніх. Найрадше з середніх. Марія Тополевич, Олів п. loco. 1217 1—1

ДВОХ кавалерів на становищи пошукують кімнати з осібним входом при українській родині від 15. лютого в околиці парку Костюшки. Зголошення до Адмін. під „Солідні“. 1222 1—2

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

З польських справ.

Виміна вязнів політичних у Польщі за таких-же у СРСР. має бути переведена в найближчих днях. У першій партії мають вернутись до Польщі ті два заручники, яких радянський уряд хотів виміняти у свій час за Багінського та Вечоркевича.

Міністерство залізниць видало нову залізничу тарифу, знижену, для лену, конопель, живої худоби, вивозу цинку, олова, суперфосфатів.

Політичні новини.

Пілсудський у през. Войцеховського.

На запрошення през. Войцеховського марш. Пілсудський був 8. лютого у Бельведері.

Уступлення мін. Здзеховського?

Часть варшавської преси містить чутки про можливе уступлення мін. скарбу Здзеховського і мін. військ. справ Желіговського. Причиною уступлення мін. Здзеховського є кооперативна афера, до якої й він є вмішаний. Учера мін. Здзеховський конферував у тій справі з прем. Скшиньским.

Виступлення з „Визволення".

З клюбу „Визволення" виступив віцепрез. пос. Татарчук і зголосив приступлення до хлопського сторонництва. Не виключено, що в найблизшім часі послідують дальші виступлення. Тепер „Визволенє" числить 26 послів, а хлопське сторонництво 28. Це останнє домагається признання йому віцемаршалківства в соймі, яке досі займає Понятовський з „Визволення".

Наслідник Морачевського.

Справа наслідства мін. сусп. робіт іще не рішена. В середу збирається пленарне засідання клюбу ППС., що розглядатиме цю справу. Вичислюють більше кандидатів на мін. сусп. робіт: Гавзнер, Барліцький, Діамант, Яворовський та Недзяльський. Не є виключене перегрупування тек, так що предст. ППС, одержав би іншу теку, а тека мін. сусп. робіт припала би Пястови.

Конференція м. антанти.

До Темешвара поїхав чехосл. мін. Бенеш. Вечером 8. II. приїхали мін. загр. сп. Югославії й Румунії, щоби взяти участь у конференції м. антанти. На бажання великодержав конференція матиме спокійний перебіг, хоч обговорюватимуть мадярську фальш. аферу.

Офіц. вступлення Німеччини до С. Народів.

8. II. на засіданні райхстагу після довшої дискусії ухвалили, що Німеччина вступає до Союза Народів. Негайно після засідання уряд вислав ноту до Женеви. До Берліна приїде ген. секр. С. Народів сір Ерік Друмон. Буде конферувати зі Штреземаном у справі приступлення Німеччини до С. Н. Надзв. сесія С. Н. в приводу приступлення Німеччини до С. Н. буде вже мабуть 12. II. Потриває 3 дни.

Нім. уряд супроти промови Муссолінія.

„Фос. Цтг". довідуеться, що нім. уряд розглядає проєкт ноти до великодержав у справі промови Муссолінія. Зверне увагу, що промова Мус. у справі півн. Тиролю може загрожувати мирові Европи та що суперечить принципам С. Н., котрого Італія є членом.

Відновлення переговорів Швайцарії з СРСР.

„Пті Парізієн" повідомляє з Женеви: Півурядові швайцарські кола заявляють, що радянсько-швайцарські переговори розбилися, тому що СРСР. відкинув останні предложення Швайцарії. Останні вістки з шв. Берна повідомляють, що переговори зачались наново.

Довкола мад. афери.

Останніми часами скріпився антагонізм між нач. держави Горті і прем. Бетленом. Хвиля уступлення Бетлена недалека, тому він старається здобути нових приятелів. Рег. Горті шукає компромісу з легітимістами і гр. Кароллі. Для позискання Кароллія, Горті оженив свого сина з дочкою Кароллія. Шлюб був 8. лютого. Ухвалили, що в Союзі Народів Мадярщину заступатиме не Бетлен, а гр. Каролі.

шляк трафить!" — кляв по вояцьки.

Уява, підсичена горілкою, гараком, румом малювала жахливі картини... Будяться, бігають по хаті, як дурні, не можуть виважити дверей, шукають сокири, — нема. „Не втечете мені! Пошкваритеся, як поросята!" Цілий світ підпалив би, коби міг.

Притулився до одного зі стовпів, що підпирають окоп і дрімає. На світі чорно, залився в себе. Чогось свого шукає. Ого! Вже тобі не прокинуться, небоже! Віднині ти душегуб, палій, з димом пустив своє рідне село. На самий святий вечір... Н[illegible] святий вечір...

І в пяній голові стали являтися давно забуті картини. Батьківська хата, ярі свічки, дідух, так тепло, приютно, безпечно — не счувся, коли ватулилися повіки.

• • •

Збудили його дзвони. Зразу не знав, чи це в Києві дзвонять у Софії, чи в Москві у Василя Блаженного, чи в Омску, Красноярську, чи тройка „калакольчиками" бренить, чи тільки рудобородий портієр на стації гукає: „первий дзвано-о-ок!" Ні, це дзвони, яких дитиною слухав. На всенощню людей до церкви скликають, бо родився Христос

І в душі, як з безодні, стали виринати шматочки якогось забутого образу, гарного, веселого, святого — молодість його. А на завтра він палій, душегуб, окаянник, проклятий Богом і людьми.

Здрігнувся.

Невжеж мало лиха натворила війна, ще і його злочину треба? Жінка... Вона ждала. Чув, що говорив Павло. Віддаватися не хотіла. Може верне — казала. Не вертав. Ратувала хозяйство, землю, шматок тієї рідної землі, за котру він кров свою проливав. На тій землі вона свого сина лишить, не пропаде земля.

Дзвони, ніби вговорювали його: „прости, забудь. І остави нам долги наші, якоже й ми оставляємо довжникам нашим, амінь".

— — — — — — — — —

Кинув свічку в сніги. Сірники теж. Не треба їх, щоб не скортіло. Поправив ковнір, насунув шапку на чоло і протер очі. „Ідемо!" — сказав до себе.

„Куди?" — питався якийсь голос в душі.

„Світ широкий, — воля. Руки є, так і праця знайдеться. Поживем".

Вітер гонив його з села. Дзвони бігли за ним.

Благословили...

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" сконфісковано за статтю п. з. „Німий влесь", в якій вичеркнено три місця. Це 17-а чергова конфіската нашого щоденника в сьому році.

— **Свято просфори для реміснич[illegible] молоді** в т-ві українських ремісників „Зоря" відбулося в неділю 7. лютого. Наталична сала „Зорі" була заповнена вщерть молоденьким адептам ремесла: хлопцями і дівчатами. По посвяченню просфори, якого доконав о. Василь, засіли гості разом з молоддю до спільного стола. Свято відкрив гарною промовою, звернено до молоді п. Петро Карпяк, голова секції опіки над ремісничою молоддю при т-ві „Зоря". У святі взяло участь 170 хлопців і 30 дівчат. Між гостями бачили ми представників наших передових культурних і освітних установ та декількох заслужених старших ремісників-міщан, яким лежить на серці добро наших юних ремісників. Представники установ і деякі міщане теж витали сердечними словами ту згуртовану біля „Зорі" ремісничу молодь та завзивали її до гуртування при українському товаристві „Зоря". На молодь зробила ця сердечна нова мала враження, бо вона почула, що нею опікуються, що дбають про її майбутнє та допомагають. В часі свята зродилися інтимні звязки душ поміж старшими, чоловими нашими діячами та тією свою тепер, але повною життєвого розмаху молоддю. В минулому році влаштували таке саме свято для нашої частини тієї молоді на городецькому передмісті. Тоді було її там теж понад 200 душ. На святі в „Зорі" бачили ми зовсім інші обличча. Це значить, що також сама частина, або й більша від тої, що була в „Зорі", опинилася поза участю в святі. А нею теж слід опікуватися. Її слід теж попровадити відповідним для нас шляхом, бо вона загрожена. На неї полюють усякі польські товариства, яких одинокою патріотичною метою ловити українські душі. Велику увагу на цю молодь повинні звернути наші культурні установи та культурно-освітні діячі, а ще більше повинно нею заінтересуватися саме станове Товариство „Міщанське Братство". Будучність міст і майбутня доля нашого міщанства залежатиме у великій мірі від того, як ми виховаємо ремісничу молодь.

— **Відгуки т. зв. „селянського конгресу".** Від достовірної людини дістаємо таке пояснення до вістки про побиття п. В. Моклозича на т. зв. „селянському конгресі", поданої недавно у нас в дописі зі Станиславова: Правда, що п. В. Моклозича і п. Пономаровського били, але не на площі, тільки там, в салі польського „Сокола". Били їх попереберані поліціянти й агенти в дефензиви, а їм секундували т. зв. впорядчики чи комітетові того „конгресу". Були між тими комітетовими злодії, які, ерим. потовариш збагнн поліцією [illegible], що мав також опаску на руці. Є свідки ще й на таку обставину, що в часі шамотанини з хрунями один агент хотів п. В. Моклозичеві вложити до кишені револьвер, з якою метою — ясно. От яким чином даниловичівська кліка могла довести до кінця свої наради.

— **Наслідки незнання української мови.** В Харкові звільнила рада[illegible] кількох урядовців міського банку і кількох з комунальних установ за те, що відносилися ворожо до українізації. Це перша ластівка репресивних засобів до тих, що в приписаному речинці не вивчили української мови з політичних мотивів категорії старорежимного чорносотенства. Якщо за тією ластівкою піде дальша акція в тому напрямі, то це буде запорукою, що українізація скоро направду здійсниться.

— **По дискусії в компартії.** Наслідки нефортунного виступу ленінградської опозиції під проводом Зинов'єва на останньому конгресі компартії закінчилися тим, що членів опозиції поусували з усіх відповідальних становищ. Зинов'єва стрінула та сама доля, що перед роком осолодила життя Троцькому. Зинов'єв примушений був виїхати на Кавказ. У звязку з опозицією розвязало політбюро декілька комсомольських організацій. В них має відбутися основна чистка. Така доля стрінула комсомоли в Москві, Ленінграді та Харкові.

— **Витрабаньки комуністичного посла-жінки.** В Осльо є послом СРСР. відома комуністка Коллонтай. Вона вже давно почала пропаганду комуністичних ідей у дуже оригінальній формі, одягаючись у найдорожче вбрання. Всі свої прикраси спроваджує просто з Парижа і вибагливістю свого одягу бентежить навіть скандинавську аристократію. Кажуть, що радянський уряд рішив покищо зменшити їй пенсію на 65 проц., а в марті має її звільнити з дипльоматичного становища.

— **Рідкий випадок.** У місті Любові живе якийсь Герман Штайнбух, якому трапилась [illegible] річ: йому вродився син. Але з огляду на те, що Штайнбух прадід живе ще, маючи 98 літ, звертають увагу на ріцке явище, що пять поколінь живе одночасно і во здоровлі.

— **Лещата в Льондоні.** Цьогорічна зима, що вкрила Льондон снігом на довший час, дала привід практичним Англійцям покористуватися лещатами як засобом комунікації. Не тільки у всіх західних перифериях — а таких є чимало в Льондоні посеред[illegible] міста, — але й по вулицях їздять спортовці, а поліції, що не мала до цього часу діла з такими вуличними їздцями, є клопоти них безрадні.

— **Помер** відомий французький маляр Адольф Вілет у 69 році життя, відучас пейзі, рисунок. Його образи звязані з давною французькою традицією вибагливости та чару. Славу придбав собі спершу як карикатурист у французькій кабареті „Чорного кота", де мальовав на стінах сцени з життя богемістів. Потім як ілюстратор байок та сатиричних журналів. Працював також як декоратор численних будівель.

— **Гуртом Діячів Українського Мистецтва** у Львові повідомляє, що Загальні Річні Збори відбудуться в суботу 13. лютого, точно в год. 4. пополудні в бібліотеці Тов. „Просвіта" Ринок 10, II. пов. Проситься обовязково всіх Чл. Членів прибути.

— **З кіна.** У кіні „Лев" іде прегарна драма в 5 діях з життя аристократії п. з. „Для тебе жінко" — з відомою артисткою Генні Портен.

Біржа.

Америк. дол. 7·39 — 7·40 канад. дол. 7·20 — 7·22. чеські кор. 0·23·00 — 0·23,25 леї 0·3·12 — 0·3·50, франки фр. 0·29·00 — 0·27·50, фр. швайц. 1·48—1·55, англ. фунти 34·40 — 34·80.

Золото. 20 кор. 29·50 —30·00, 20 франк. 27·00—27·50; 20 марк. 33·80—34·20; 10 руб. 37·50—37·80.

Срібло. Австр. кор. 0·58·00—0·60·00, 5 австр. кор. 3·15—3·20, фльорени 1·58—1·60, рубл. 2·50 — 2·60, рубель дрібним сріблом 1·50 —1·60.

Дописи.

Тернопіль. *(Пов. Тов. Кредитове. — Філія „Просвіти". — Слідство в справі убивства провокатора Королюка).* Дня 23. грудня м. р. відбулися звичайні загальні збори найбільшої на Поділлі кредитової кооперативи: Пов. Тов. Кредитового в Тернополі, що в господарському житті Тернополя і значної частини Поділля в довоєнних часах відігравала найвиднішу ролю, в чім найбільшу заслугу положив довголітній директор цієї інституції, о. крилошанин Вол. Громницький, що керує нею і досі. Наслідком девальвації ріжні капітали резервові й обіротові Пов. Тов. Кред. майже цілковито пропали й треба було зачинати наново. Відбудова пішла дозволі справно і нині ця кредитова установа є на травленому шляху до свого передвоєнного розвою, тимбільше, що своїм вкладчикам — навіть дрібним — дає повне внутрішнє забезпечення зложеної готівки. Зі діяльности управи зложили члени дирекції о. Вол. Громницький і д-р Ст. Баран, опісля збори уділили управі абсолюторію і затвердили біланс і рахунки. Присутніх вдарив дуже нетактовний виступ одного з молодих адвокатів-радикалів, що викликав голосний і рішучий протест. Демагогією хотіли захопити присутні радикали надзірну раду, але при голосуванні провалилися і ні один з них не ввійшов до ради, а через це і дирекція не перейшла до їх рук. Згадані збори були до певної міри показчиком політично-партійних сил і з цього боку заслуговують на окрему увагу, коли загал інтелігенції та селян і міщан станув муром проти нетичної роботи демагогів радикалів. Загальні збори призначили на культурно-освітні й гуманітарні цілі около 600 зол. — решту до резервового фонду. Уділ означено на 10 зол.—вписове на 2 зол. з тим, що старі члени не платять вписового. Уділ мусить бути сплачений до кінця червня ц. р., інакше даний член тратить членські права. Головою нововибраної надз. ради вибрано проф. Івана Бодиарa.

Натомісць спокійний і річевий був хід загальних зборів філії „Просвіти" в Тернополі з дня 2. лютого ц. р. З відчитаного головою філії проф. Іл. Брикозичем звіту виймаємо деякі цікавіші цифри: читалень „Просвіти" відповідних і діяльних в 1925 р. було в тернопільськім повіті 75 (на 84 громад) з 6,000 членів. Власні будинки мало 14 читалень, в будові і на викінченню є 10, а дальший ряд читалень приготовляється до будови власних домівок. Загальну поміч одержують читальні для будови своїх домів від односельчан з Америки. Всі читальні мали хочби невеликі бібліотеки з числом книжок 4.500, на жаль, стан більшости читальняних бібліотек дуже нуждений; виділи в першу чергу повинні подбати про відповідне виінуванння читальняних бібліотек. При 48 читальнях були аматорські гуртки, що протягом 1925 р. дали 200 театральних вистав переважно з побутовинми. Хорів мало 18 читалень, оркестри 2 читальні. На загал освітня організація по селі стоїть гарно в Тернопільщині.

Чеський язиковий закон.

В Чехословаччині буря. Викликав її розпорядок з 3. лютого ц. р. до закону з 29. лютого 1920 про вирішення язикової проблеми в Чехословаччині. Всі німецькі фракції чеського сойму — за виїмком крайніх націоналістів — створили один спільний клюб, щоби боротися проти чеського засилля. Фактично всі німецькі партії і фракції стали в однофронтовій позиції до нового розпорядку, а коли крайні націоналісти не приступили до спільного німецького клюбу, то тільки тому, що вимагали повного й беззастережного об'єднання з одночасною ліквідацією автономії поодиноких фракцій, на що не хотіли згодитися соціялістичні групи. Таким чином від крайної правиці до лівиці повстав одноцілий німецький фронт, звернений проти Чехів. Три з половиною мл. чеських Німців, піддержуваних иншими опозиційними меншостями, стоять сьогодня в боєвому поготівлі, стоять готових до рішучої й невблаганої боротьби з чеською більшістю. Що це не причиниться до трівкої консолідації найбільше сконсолідованої з новоповсталих держав — більше як певне. Але про що саме йде боротьба, що її спричинило, а радше, що підлило оливи до вогню?

Чехословацький язиковий закон з 29. лютого 1920 в загальних зарисах вирішив язикову проблему в Чехословаччині, встановлюючи чеську мову державною, а одночасно забезпечуючи меншостям, які в поодиноких повітах досягають 20 відс. населення, права їх мови в урядах і судах. А саме 20-відсотковій меншости даного повіту вільно в рідній мові подавати подання до всіх властей і судів, що вже ipso facto забезпечує й полагоду тих подань в мові даної меншости. Те саме торкається устного користування мовою меншости.

Чехословаччина разом з Польщею й иншими „усоюзненими" державами підписала трактат про охорону національних меншостей, але в своїм основнім язиковім законі, руководячись імперативом здорового розуму, пішла далеко поза ті чисто формальні „американські" окрухи, які давав недержавним націям чи їх частинам меншостевий трактат.

Минали літа, а чехословацький уряд не вводив в життя навіть цього закону, що грубо переступав межі меншостевого трактату. Він не хотів дратувати поважної три і пів-мільйонової німецької меншости, яка була вповні рівноправна з чеською більшістю. На протязі шести літ чехословацька влада збирала матеріяли, змагаючи до того, щоби виконавчий розпорядок справді відповідав дійсним відносинам і вимогам життя. Вона не спішилася закріплювати свою перевагу, як це роблять инші „культурні" сусідки Чехословаччини, видаючи на колінї спрепаровані закони і розпорядки.

Не будемо входити в подробиці чехословацького виконавчого розпорядку до язикового закону, а спинимося тільки на його основних, провідних постановах. Отже користування рідною мовою для меншостей розтягається на повіти, в яких дана меншість творить 20 відс. населення. В тих повітах всі власти і суди приймають подання в мові меншости, зладжують у тій мові протоколи, ведуть устні переправи й видають постанови та присуди — поруч державної мови. Зовнішній характер урядів в таких повітах є **двоязичний**.

Повіти, в яких національна меншість держави досягає **двох третин** населення, себто творить абсолютну більшість, є повітами **одноязичними**. Все діловодство урядів в даних повітах для даної більшостевої меншости ведеться **виключно в її** рідній мові аж до найменших подробиць. Якане-будь двоязичність тут зникає.

Населення, приналежне до нац. меншостей, яке в даних повітах не досягає 20 відс. загалу населення, може користуватися тільки деякими полекшами щодо своєї рідної мови в судах і урядах.

Таким чином територію Чехословаччини поділено під язиковим оглядом з погляду прав меншостей на три ступні: а) до 20 відс. меншостевого населення, де пануючою є **чеська** урядова мова, а приналежні до меншостей можуть користуватися тільки полекшами, б) від 20 до 67 відс. меншостевого населення, де вводиться **двоязичний** режім до судів і урядів і в) від двох третих меншостевого населення, де пануючою є мова меншости, але виключно тільки для неї. У відношенні до горожан чеської національности ця „виключність" не має приноровлення.

Коли мати на увазі **мішану** територію, то без сумніву, що цей язиковий розпорядок чеської влади відповідає вимогам справедливости, бо значно переступає межі меншостевого трактату. Одначе коли мати на примітї етнографічно-національну територію, в даному випадку німецьку територію Чехословаччини, заселену компактною німецькою масою, то цей розпорядок минається з правом нації — очевидно — у вужчому розумінні. І тому не диво, що німецькі фракції чеського сойму поєдналися до боротьби за своє право нації.

Язиковий розпорядок чеської влади в розділі XIX. (арт. 100) торкається теж Закарпатської України. Заки сойм вирішить язикове питання для Закарп. України, постанови язикового розпорядку поширюються теж на територію Прикарп. Руси. Отже всі суди, власти й державні органи Прик. Руси є обов'язані приймати подання в руській (українській) мові, переводити в ній всі переправи і видавати полагоди. Державні уряди слід означувати, а урядові оповіщення видавати теж в руській мові поруч державної. Автономічні власти і всі публичні установи Прикарп. Руси повинні трактувати руську мову нарівні з державною. На зібраннях і нарадах установ слід послугуватися руською мовою, а внесення і справи, видвигнені в цій мові, мусять увійти на порядок нарад. Зовнішне означення автономних урядів і публичних установ, та їх оповіщень наступає в руській мові на тих самих умовах, що в державній. Державні урядовці, що виконують адміністраційну владу в окружних і повітових урядах, підлягають постановам, що обовязують державних урядовців (себ-то мусять виказатися знанням української мови або зобовязатися, що навчаться її до року під загрозою звільнення зі служби.)

Як бачимо, то у відношенні до Закарп. України Чехи признають тільки рівноправність української мови в автономних і публичних установах з чеською (державною), не надаючи тій мові прав державної; в державних урядах і судах українську мову поставлено на щонижчий ступінь, бо на ступінь мови „меншости" (хоч що правда язикові права для Закарпаття не стоять у ніякому відношенні до наших „прав" у Польщі).

Обовязком руських послів в чеському соймі є подбати, щоби чеський сойм якнайскорше не лише вирішив язикову справу на Закарпатті, але й щоби чеська сторона здійснила своє сьогочне зобовязання щодо введення автономічного устрою на Прик. Руси.

ВУАН. і Радвлада.

Виступ акад. Грушевського на пленум Укрголовнауки в Києві.

На останньому пленарному засіданні Української Головнауки, що відбулося в Києві, виступив акад. Мих. Грушевський, як представник тих культурних українських кол, що вичікували сесії Головнауки в Києві. „Цей пленум — казав акад. Грушевський — є для нас великим святом. Ідея утворення Всеукраїнської Академії Наук відноситься ще до 1917 р., але ні Центральна Рада, ні гетьман Скоропадський, ні Директорія, не змогли розвязати цього питання, що має для української культури велике значіння. Тільки радянська влада почала твердо переводити в життя цю ідею. Українське суспільство бачить в цьому симптом того, що радянська влада бере на себе завдання завершити ту величезну роботу в галузі культурного будівництва України, що над нею працювали цілі покоління українського громадянства. Українське суспільство з великим задоволенням зустріло факт організації в Харкові Газариства культурного звязку України з Европою та Америкою. Це свідчить, що уряд робітничо-селянської держави в повній мірі виконує далі старе завдання українського суспільства, а саме озброїти свій народ усіми досягненнями світової культури і ввести його в коло культурних народів всесвіту".

Далі перейшов акад. Грушевський до справи Всесоюзної Академії Наук. Він зазначив, що Всеукраїнська Академія Наук виділила окрему комісію, яка вже розробила плян для майбутньої спільної діяльности наукових установ України з Союзними. В основку цієї діяльности положила комісія принціп, ухвалений ще першим зїздом Рад СРСР. Цей принціп говорить про те, що союзні наукові установи можуть повстати не инакше, як у формі асоціяції тих установ з республиканськими загальносоюзними науковими установами.

Перекладаючи сказане на зрозумілу мову, виходило би, що союзні наукові установи — в тому випадку ВУАН — втратять дещо зі своєї автономії та свободи на користь Всесоюзних наукових установ.

Памятаймо: Рідна Школа — це народна фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

„І остави нам долги наші..."

(Докінчення.)

Жидівка побігла у ванькир. Павло зогрозив за нею кулаком і звернувся до гостя.

— Вам не цікаво слухати, що?

— Цікаво і ні. Говоріть!

— Отож і папері тії прийшли. Посвідчили наочні свідки, як бачили, що Гилька ґраната присипала на смерть. Десь певно у землі і згинув. Як не один. Значиться — вона вільна. Якже буде Марино? — питаю. А вона: „А як мій чоловік верне, що тоді?..." Але пригодився багач, і — пішла. Молодший був від мене і не такий понівечений, як ... Пішла...

От воно як! — І він знову віткнув, ніби його під грудьми спирало.

Жидівка з оселедцем з ванькиря вернула.

— А ви ще тут? — вивзірилася на нього. — Чи ви з глуздів збилися? По сто разів торочите те саме, хоч ніхто вас і не слухає. Ідіть вже раз на варту, ідіть!

— Дайте, най перше скінчу... Отож і віддалася Гилькова Марина за багача. Вже і приховок мають, — хлопчика. Сидять собі у теплій чистій хаті, споживають святу вечеру, бодай би видихали здорові, він кутю кидає на стелю, чи густі копи будуть, а ти, Павле, — ходи по ночах по селі, та гукай як той варят який: „бе-ер-до!"

Засвітив ліхтарку, підніс палицю і як лев на цілу коршму заревів: „Бе-ер-до!"

— Ви мені тим криком вікна до решти повибиваєте! — противилася жидівка. — Ідіть уже!

Махнув рукою і вийшов.

Як відчинив двері, вітер снігом завіяв.

— Яка зима! — почала жидівка.

— На Сибірі зими куди гірші — відповів гість.

— То пан аж на Сибірі були?

— Куди я не бував... Подайте мені ще чарку, але руму.

Не спішилася. Догадувався чому. Ніч, вона сама, а він чоловік чужий, Бог знає хто. Може й не заплатить.

— Скільки вам належиться? — спитав, добуваючи ізза пазухи гроші. — Ви мене не потрібуєте боятися. Я вам нічого не зроблю. Загріюся і піду. До міста недалеко.

— В таку ніч до міста? Таж це година ходу. Тепер і про вовків до повідають.

— Не боюся. Я нічого не боюся, жінко.

Розрахувалися. Кинув ще один гріш і ще одну випив, останню. Зробилося гаряче. Огонь розливався по жилах. Злість підступала до серця. Хотілося помсти. Страшної, якої ще не бачив світ. За свою кривду і сором. Вона там з другим сидить, обіймаються, цілуються, а він хто? Хто він таке? Вояк цісарський, полонений царський, український козак, сибірак, а тепер — як він людям в очі гляне, як?

— Маєте ви свічку яку і сірники? — спитав по хвилині.

— А вам на що?

— А на щож свічка? Щоб світити.

Дістала з шафи, обвинула в папір, подала.

Заплатив, побажав доброї ночі і вийшов.

* * *

Кинувся вітер на нього, ніби остудити хотів. Ніби казав: „Що тобі, чоловіче? Спамятайся!

Темно. Ні місяця, ні зір. „Посвічу я" — промовив і усміхнувся в душі. Біля церкви гукав вартівник: „Бе-ер-до!" Ніби страшив людей.

Подорожний повернув в уличку до трунарні. Боявся стрічати людей. Може де ходять колядники. Хоче, не помічений ними добратися до своєї хати. Переломив свічку на двоє.

На двох кінцях підложить під стріху. Там сухо і затишно. Вітер не згасить. Найтяжче, щоб огонь дістався до лат. За якої пів години вилетить червоний когут. А він буде далеко. Добіжить до стації, купить білет і залізницею чмихне. Скажуть, запалився дідух, — чи мало таких припадків буває.

Але треба ще трохи підождати, щоби поснули. Підіпре двері з надвору, а вікна малі. Хіба дитину перекинуть. Дитину?... Нехай!

Св під громадським шпіхлірои і чекає.

* * *

Нині значиться святий вечір. А завтра Різдво. Родиться цей, що казав прощати ворогам... Гарно прощають християне! Бачив це на війні. Як спитається Бог, то розповість. А як скаже: пощо ти підпалював їх? — то в дповість, що там ті пів світа підпалили чорт зна по-що, а він тільки свою хату з димом пустив, бо мусів.

В голові ревіли гармати, шуміла тайга, грали сибірські розливисті ріки, все, що за тих вісім літ пережив, гуділо, клекотіло, розсаджувало його, як шрапнель.

„І де тут справедливість на світі? Одному рай, а другому пекло, одному чорт дитину колише, а другому біда спокою не дає. Най ть